

50. Tiistaina 5 päivänä syyskuuta 1995

kello 14.20

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

- 1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996 1181

Hallituksen esitys 72/1995 vp

- 2) Hallituksen esitys vuoden 1995 toiseksi lisätalousarvioksi 1189

Hallituksen esitys 71/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä edustajat Löf ja S. Pietikäinen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 72/1995 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) asiasta.

Keskustelu:

Valtiovarainministeri **Viinanen:** Arvoisa puhemies! Käsillä oleva budjettiesitys on mones-

sa mielessä historiallinen. Sen keskeinen sisältö ja loppusumma lyötiin lukkoon jo huhtikuussa hallitusneuvottelujen yhteydessä. Nyt nuo päätökset on saatettu budjettiesityksen muotoon täsmälleen sovitun mukaisesti.

Vuoden 1996 talousarvioesityksen valmistelulle asetettiin täsmälliset, konkreettiset tavoitteet jo hallitusohjelmassa. Talousarvioesityksen keskeiset finanssipoliittiset toimenpiteet lyötiin taas lukkoon hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa, silloinkin täsmällisen yksityiskohtaisesti.

Hallitusohjelman eduskuntakäsittelyllä saatiin aikaan se, että myös eduskunta on varsin varhain saanut keskeiset tiedot tämän esityksen sisällöstä ja keskeisistä finanssipoliittisista linjauksista koko vaalikauden ajaksi.

Lisäksi hallitus on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tehnyt konkreettisen päätöksen hallitusohjelman mukaisista valtion menojen säästöistä vuosille 1997—1999. Edelleen hallitus on antanut eduskunnalle tiedoksi Suomen lähentymisohjelman.

Tehdyt päätökset, joista vuoden 1996 talousarvioesitys on luonnollisesti keskeisin, muodostavat hallitsevan pohjan koko hallituskauden finanssipoliitille. Kaikki keskeiset finanssipoliittiset päätökset sisältyvät nyt eduskunnalle annettuun esitykseen, toki sillä edellytyksellä, että nyt ennustettu ja nähtävissä oleva kehitys toteutuu.

Talousarvioesityksen sisältämät toimenpiteet vuosille 1997—1999 ja päätetyt säästöt johtavat runsaan 20 miljardin markan säästöihin valtion menoissa. Menoleikkaukset toteutetaan ohjelman mukaisesti etupainotteisesti. 20 miljardin markan rakenteellisista leikkauksista yli puolet eli 10 miljardia markkaa painottuu jo ensi vuoteen; vuodelle 1997 runsaat 4 miljardia; vuodelle 1998 3,6 miljardia; ja hallituskauden viimeisenä vuonna 1999 runsaat 2,2 miljardia markkaa.

On myös huomattava, että valtion velan bruttokansantuoteosuus kääntyy laskuun vuonna 1997. Korostan kuitenkin jo tässä yhteydessä

sitä, että velkaantuminen jatkuu näidenkin päätösten jälkeen erittäin nopeana, sanoisin, jopa sietämättömän nopeana.

Vielä vuosituhanen vaihteessakin, vaikka taloudellinen kehitys sujuisi hyvinkin, joudumme todennäköisesti tekemään alijäämäisen budjetin ja rahoittamaan tuon alijäämän — milläpä muullakaan kuin edelleen uudella velalla. Tätä tosiasiaa ei tule unohtaa nopean kasvun huumassa. Velan kasvu ja korkea työttömyys heittävätkin ukaavan varjon hyvienkin kehityslukujen päälle. Kaiken tämän velkaantumisen keskellä meidän ehkä pitäisikin omaksua tunnuslauseksemme vanha vaalilause: "Jo riittää!" Velkakuormaa nimittäin tulee meille ja lapsillemme kannettavaksi enemmän kuin oikein uskalletaan ääneen edes sanoa.

Elokuun budjettiriihessä hallitus itse asiassa vei loppuun sen, mitä hallitusohjelmaneuvoiteluissa keväällä sovittiin, eli päätti vielä määrittelemättä olleet hallituskauden menoleikkaukset.

Budjetin menot on nyt siis lyöty lukkoon aina vuosikymmenen loppuun saakka. Se merkitsee, että Suomi on ainoana EU-maana linjannut selkeästi oman finanssipolitiikkansa neljäksi vuodeksi eteenpäin. Hallituksen linjauksella on erittäin suuri merkitys Suomen talouspoliittista enustettavuutta arvioitaessa myös kansainväliseltä kannalta. Uskon, että markkinat tulevat ottamaan tämän seikan huomioon.

On syytä vakavasti vedota työmarkkinaosa-puoliin ratkaisun aikaansaamiseksi tukemaan näkyvissä olevaa myönteistä kehitystä. Uskon edelleen, että tässä tilanteessa juuri keskitetty ratkaisu olisi kaikkien kannalta paras. Kun ratkaisu ei sittenkään ole suurista asioista kiinni ja hallitus on tehnyt oman, varsin pitkälle esimerkiksi verojen suhteen menevän tarjouksensa, väitän, että siihen olisi viisasta tarttua.

Hallituksen tekemällä neljän vuoden linjauksella saavutetaan monta arvokasta asiaa.

Ensinnäkin, valtion velkaantuminen suhteessa bruttokansantuotteeseen tahtuu tehdyillä linjauksilla, kunhan talouspolitiikassa muuten säilytetään maltti ja ulkomainen talouskehitys ei muodostu selvästi arvioitua heikommaksi. Tämä merkitsee, että säästötalkoiden päätepiiste on näkyvissä. Suomessa ihmiset voivatkin suunnitella tulevaisuuttaan paljon paremmista lähtökohdista kuin niissä maissa, joissa vaikeat päätökset ovat edelleen tekemättä. Meillä epävarmuuden aika toivottavasti on nyt päättymässä. Toki kaikki voidaan esimerkiksi huonolla palkkamallilla vieläkin tarvella.

Toiseksi, hallituksen päätökset luovat juuri sellaisen vakaan ja ennustettavan kehityksen, jota yritykset tarvitsevat ja jota rahamarkkinat eivät vain Suomessa vaan myös muualla arvostavat. Markkinoiden luottamuksesta hyvänä osoituksena on pitkien korkojen selvä lasku nykyisen hallituksen aikana. Yritysten luottamuksesta taas kertoo nopeutuva investointitoiminta ja yhä suurempi työssä olevien määrä. Tätä kehityssuuntaa en haluaisi tärveltävän missään oloissa.

Kolmas arvokas asia, joka seuraa valtion menokehityksen naulaamisesta, on se, että nyt ei tarvitse pelätä verotuksen kiristymistä. Tehtyjen päätösten jälkeen on perusteltua odottaa, että tuloverotuksen ensi vuonna alkava keveneminen jatkuu, kuitenkin edellytyksellä, ettei mikään häiritse nyt tapahtuvaa myönteistä kehitystä.

On syytä selvästi todeta, että hallituksen verotarjous tulopoliittiseen pöytäan on voimassa vain kahden vuoden maltillista tulopoliittista ratkaisua varten. Mikäli muihin ratkaisuihin päädytään, lopputulos veronmaksajan kannalta on todennäköisesti epäedullisempi.

Jos taas joku kuvittelee, että olisi olemassa sellaisia ratkaisuja, että leikkausten tuskaa voidaan lievittää budjettivajetta kasvattamalla, hän erehtyy ja erehtyy pahasti. Hetkeksikään ei saa unohtaa, että nykyisiä etuukiamme vielä ensi vuonnakin rahoitetaan noin 40 000 miljoonan markan velkarahalla. Näitä velkoja ei kukaan maksa puolestamme. Maksumiehenä ovat aina ja ikuisesti ainoastaan ja vain suomalaiset itse.

Yllä mainitut kolme asiaa: valtion velkakierteen taittaminen, markkinoiden luottamus ja verotuksen kiristymisen estäminen, ovat edellytyksiä pysyvästi paremmalle työllisyydelle.

Työllisyyskehitys ratkaisee puolestaan sen, millä vauhdilla budjettivaje supistuu ja valtion velkaantumisaste tahtuu. Onhan olemassa nyrkisääntö, jonka mukaan työttömyysasteen lasku 1 prosenttiyksiköllä vähentää budjettivajetta 2 miljardilla markalla. Onkin selvää, että vasta työttömyyden väheneminen luo tilaa aikaisempaa merkittävämmälle verojen laskulle. Ennen sitä niitä laskuja on merkittävässä määrin turha odottaa tai aiheesta pyhäpuheita pitää. On muistettava, että Suomella on edelleen vuosia eteenpäin alijäämäinen budjetti. Toisin sanoen kulutamme enemmän kuin tienamme ja laskunhan me maksamme itse, kuten edellä totesin; kukaan muu sitä ei tule puolestamme tekemään.

Tehtyjen päätösten merkitystä ei ole kuitenkaan syytä liioitella, sillä tosiasia on, että ensi

vuoden budjettiesityksen menoissa on edelleen viidenneksen liikaa, jos tavoitteena on budjetin tasapaino, niin kuin tulee ollakin. Mutta nyt selvästi suunta on parempaan. Lopulta menojen supistamiseen on saatu aikaan myös riittävästi pitkäjänteisyyttä. Voidaan sanoa, että vasta nyt on luotu puitteet kestäväälle talouskasvulle ja työllisyyden paranemiselle.

Se ei kuitenkaan riitä, sillä työttömyys jää aivan liian korkealle tasolle, mikäli työmarkkinoiden toimivuus ei parane. Budjettiriihen yhteydessä hallitus asettikin työryhmän laatimaan ohjelman niistä toimenpiteistä, joilla saavutetaan hallitusohjelman mukainen tavoite työttömyyden puolittamisesta vaalikauden aikana. Siihen työhön kohdistuu nyt perin suuri odotusarvo.

Hallitus hyväksyi budjetin laadinnan yhteydessä myös EU:lle annettavan lähentymisohjelman. Ohjelma kuvaa Suomen mahdollisuuksia saavuttaa julkista taloutta sekä hinta-, korko- ja valuuttakurssikehitystä koskevat lähentymiskriteerit. Näiden täyttäminen on edellytyksenä EU:n Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen osallistumiselle, jos niin aikanaan päätetään. Lähentymisohjelman mukaan hallituksen finanssipolitiikka johtaa julkisen talouden lähentymiskriteerien saavuttamiseen lähivuosina.

Jos kotimainen palkka- ja kustannuskehitys muodostuu maltilliseksi, on Suomella hyvät mahdollisuudet myös muiden lähentymiskriteerien saavuttamiseen. Tiedämme, että palkka-kehitys ei ole hallituksesta kiinni. Palkkakehityksestä kantavat työmarkkinajärjestöt erittäin suuren vastuun. Olisi aika vaikea uskoa, ettei sitä myöskään työmarkkinapöydän molemmin puolin ymmärrettäisi. Suomen toimintaympäristö on oleellisesti muuttunut, ja sen tulee näkyä myös työmarkkinaratkaisuihin nyt sekä tulevaisuudessa.

Lähentymisohjelman perusskenaario on EU:n ohjeiden mukaisesti katsottava neutraaliksi näkemykseksi talouden kehityksestä. Tässä skenaariossa talouskasvu hidastuu ja työttömyysaste jää 12,5 prosenttiin. Työttömyyden puolittamiseksi tarvitaan siis vireillä oleva työllisyysohjelma, jossa työelämän uudistaminen on aivan avainasemassa.

Lähentymisohjelmassa on esitetty tämän skenaarion ohella kaksi vaihtoehtoista kansantalouden kehitysuraa vuoteen 99 asti. Nopean kasvun vaihtoehdossa talous kasvaa keskimäärin noin 5 prosenttia vuodessa 90-luvun loppuun saakka. Tämä vaihtoehto toteuttaisi hallituksen tavoitteen työttömyyden puolittamisesta.

Kuten aikaisemmin totesin, hallitus on asettanut erityisen työryhmän valmistelemaan tuota ohjelmaa, jolla tähdätään työttömyyden puolittamiseen siinäkin tapauksessa, että talouskasvu hidastuisi.

Suomen konvergenssiohjelma poikkeaa muiden maiden vastaavasta sikäli, että se on uskottava. Se sisältää jo päätetyt ja pääosin jo toteutetut lähivuosien talouspoliittiset toimenpiteet, jotka johtavat luvattuun kehitykseen ja Emu-kriteerien toteutumiseen ilman ainoatakaan pelkkää toivetta tai ainoatakaan epämääräistä lupautta.

Eräissä yhteyksissä on Suomen väitetty pyrkivän Emu-järjestelmään itsetarkoituksellisesti. Haluan vielä kerran kumota nämä väitteet.

Jo hallitusohjelmaa tehtäessä päämäärä oli selvä: korjata laman vahingot ja pyrkiä vakaaan talouskasvuun riippumatta siitä, millaiseksi Suomen suhde Euroopan unioniin tulee muodostumaan.

Jos tämän talousohjelman sivutuotteena päästään EU:n Rahaliiton kriteereihin, niin hyvä on. Haluan korostaa, että meidän on välttämättömyyden pakosta ja ennen muuta äärimittoihinsa kasvaneen valtionvelan takia korjattava taloutemme kurssi Suomen kansalaisten edun nimissä. Jos kurssin korjaaminen tapahtuu samalla tavalla kuin Rahaliiton kriteerit EU:n jäsenmailta edellyttävät, sehän on vain hyvä asia. Terveen talouden tavoittelemisen ei voi olla kenenkään etujen vastaista vaan päinvastoin.

Tässä yhteydessä on syytä myös todeta, että jo edellisen vaalikauden aikana nousuun kääntynyt talouden kasvu on lisännyt työllisyyttä samalla tavalla kuin aikaisempina vuosikymmeninä.

Kasvun levitessä kotimarkkinasektorille sen työllistävä vaikutus voi jopa lisääntyä. Työmarkkinoiden toimivuuden paraneminen on kuitenkin avainasemassa sen kannalta, että talouskasvu luo riittävästi uusia työpaikkoja.

Työelämän saralla uudistukset tällä vuosikymmenellä ovat olleet todella vaatimattomia eivätkä vastaa toimintaympäristön muutosten asettamia vaatimuksia. Me emme enää elä sellaisessa maailmassa, jossa pärjäämme vanhoilla, jäykillä työelämän rakenteilla. Nyt tarvitaan ennakkoluulottomia, työllisyyttä palvelevia uusia ratkaisuja.

Talouskasvun pysyminen keskimäärin 3–4 prosentin välillä usean vuoden ajan on sekin jo vaativa tavoite. Se edellyttää jatkossa ennen muuta palkkamalttia mutta myös malttia puuraaka-aineen hinnoittelussa.

On syytä vakavasti vedota työmarkkinaosa-puoliin neuvottelupöytään palaamiseksi ja pitkäaikaisen maltillisen ratkaisun aikaansaamiseksi. Se parhaiten palvelee ei vain palkansaajien tai työnantajien vaan koko Suomen kansan etuja.

Muussa tapauksessa voidaan unohtaa toiveet pysyvistä korkojen laskusta ja investointien todellisesta elpymisestä. Ilman uusia investointeja talouskasvu pysähtyy vääjäämättä ennen pitkää, ja näin näkyvät taloutemme vahvistumisesta saisivat varjon ylleen.

Nopea ja kestävä talouskasvu edellyttää myös viennin vahvan kasvun jatkumista. Muuten vaihtotaseen alijäämäisyys ja ulkomainen velkaantuminen muodostuvat uudelleen kotimaisen kysynnän kasvun jarruksi.

Vientinäkyvät heikkenevät kuitenkin nopeasti, jos teollisuus ei panosta nykyistä enemmän tuotantokapasiteettiaan laajentaviin investointeihin. Näihin investointeihin on nyt edellytykset sekä rahoituksen että kysyntänäkymien puolesta.

Yhtä välttämätöntä on hidastuvan velkaantumisen kautta luoda valtiontalouteen liikkumavaraa niille toimenpiteille, jotka ovat välttämättömiä ns. verokiilan pienentämiseksi. On syytä korostaa, että tupopöytään annettu verojen lisäalennus vuodelle 97 oli osa kahden vuoden sopimusta. Mikäli kaavailtua ratkaisua ei saada aikaiseksi, ei päde alennuskaan siinä tilanteessa.

Riittävän hyvän työllisyyskehityksen aikaansaaminen edellyttää välttämättä, että työllistymisen ja työllistämisen esteenä olevia korkeita työvoimaveroja voidaan alentaa.

Kun korvaavia verotuloja ei tarvittavassa mitataavassa ole helppo löytää, tullaan liikkumatilaa helposti etsimään valtion yleisestä rahoitustilanteesta.

Korostan kuitenkin, että todella mittaviin veroalennuksiin valtiontalous ei lähivuosinakaan anna mahdollisuuksia. Jos ja kun verokiilaa on pakko pienentää, on samalla pakko tunnustaa se karvas tosiasia, että on puututtava niihin etuuksiin, joita ns. työvoimaveroilla katetaan.

Talousarvioesitykseen sisältyvillä veroratkaisuilla ei nosteta veroastetta vuonna 96. Esitykseen sisältyvät ansiotulojen verotuksen keventämistoimet lisäävät kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja vuositasolla noin 2,5 miljardia markkaa, mitä lisää vielä lainaverosta luopuminen.

Verotusta keventää myös 2 prosentin inflaatiotarkistuksen tekeminen tuloveroasteikkoon.

Erillisestä televerosta on myös tarkoitus luo-

pua ja verotusmenettelyä kehittää siten, että korkekijä otetaan kattavasti käyttöön.

Kokonaisveroasteen suhteen on todettava, että veroaste nousee hieman. Tämä kuitenkin johtuu veronpalautusten ajoituksesta ja arvonnalisäverojärjestelmän käyttöönotosta siirtymäkautena.

Talousarvioesityksessä valtion menojen loppusumma nousee 193 miljardiin markkaan ja tulojen loppusumma noin 154 miljardiin markkaan. Nettolainanotto jää vajaaseen 39 miljardiin, kun vastaava luku tänä vuonna on noin 60 miljardia ja viime vuonna peräti lähes 70 miljardia markkaa. On huomattava, että valtion kokonaisvelka kuitenkin ylittää väistämättä vuoden 1996 lopussa 400 miljardin markan rajan.

Todellisuudessa kehitys vuosien 1995 ja 1996 välillä ei ole aivan niin suotuista kuin menojen supistuminen osoittaa, koska vuotta 1995 rasittavat eräät satunnaistekijät, kuten kahdet veronpalautukset ja poikkeukselliset, EU-jäsenyyteen liittyvät kertaluonteiset menot.

Kuten alussa totesin, talousarvioesitys ei sisällä varsinaisia uutisia. Suurin yksittäinen uudistus koskee kuntien valtionosuusjärjestelmää. Tarkoitushan on luopua kantokykyluokituksen käytöstä valtionosuuksien määräytymisperusteena. Samalla luovutaan myös kuntien rahoitusosuuksista kansaneläkkeiden lisäosiin ja vähennetään vastaavasti kuntien valtionosuuksia.

Työllisyyspoliittiset toimenpiteet on tarkoitus pitää nykyisellä korkealla tasolla, jolloin toimenpiteiden piirissä on noin 125 000 henkilöä. Näiden toimenpiteiden työttömyyttä alentava taso on kaikkiaan noin 5 prosenttia.

Valtiontalouden säästötoimenpiteet ovat hallitusohjelman lisäpöytäkirjan mukaiset, kuten jo aiemmin totesin. Menolajeittain tarkasteltuna kuntien valtionosuuksia vähennetään nettomääräisesti noin 3,3 miljardilla markalla, ehkä vähän runsaammallakin määrällä.

Siirtoja kotitalouksille vähennetään saman verran suurimpien säästöjen kohdistuessa työttömyysturvaan, lapsilisiin, erilaisiin Kansaneläkelaitoksen maksamiin etuuksiin ja opintotukeen.

Elinkeinotukien leikkaukset ovat noin 2,4 miljardia markkaa, ja suurimmat leikkaukset kohdistuvat kauppa- ja teollisuusministeriön maksamiin tukiin ja maatalouden tukeen.

Edellä kuvatut leikkaukset toteutetaan muun muassa valtuuksia leikkaamalla siten, että ne tuottavat vuoteen 1999 mennessä vielä arviolta 4,5 miljardin markan lisäsäästöt.

Hallitus antaa myös tässä yhteydessä eduskunnalle kuluvaan vuoden toisen lisätalousarvion, jolla korjataan ja täsmennetään tämän vuoden talousarviota vastaamaan EU-jäsenyyteen liittyviä uusimpia tietoja ja ratkaisuja.

Lisätalousarviossa vähennetään sekä tuloja että menoja. Lainanotto lisääntyy hieman, mutta lisäystä voi luonnehtia tekniseksi korjaukseksi vuosien 1995 ja 1996 välillä maksuviivästysten takia.

Arvoisa puhemies! Valtion vuoden 1996 talousarvioesitys on tehty varsin tarkoin hallitusohjelman ja lisäpöytäkirjan mukaisesti. Tehdyillä päätöksillä valtion velkaantumiskehitys saadaan lopultakin hallintaan. Tämä on puolestaan ehdoton edellytys hallituksen talouspolitiikan päättävöitten, työttömyyden puolittamisen, saavuttamiselle.

Velkaantumiskehityksen olennainen hidastaminen on keskeistä myös työllisyysnäkökulmasta, koska vain näin voidaan turvata talouden riittävän nopea, pitkäaikainen ja tasapainoinen kasvu, joka taas on täysin välttämätön reunaehto tyydyttävälle työllisyyskehitykselle.

Huolimatta kipeistäkin menoleikkauksista hyvinvointiyhteiskunnan peruspalvelut voidaan edelleenkin turvata koko maassa. Tämä on rauhoittava viesti kotitalouksille ja vaikeuksissa eläville.

Lisäksi voin todeta, että jos talouskehitys jatkuu vähintäänkin tyydyttävänä, merkittäviä lisäleikkauksia valtion menoihin ei tehtyjen päätösten lisäksi enää tarvita, mutta korostan, että vain edellä mainitulla varauksella.

Kasvun ja samalla työllisyysongelman ratkaisun avaimet ovat siis pitkälti meidän suomalaisten omissa käsissä, sillä ongelmana ei ole viennin veto vaan kotimainen kysyntä. Kaikki mahdollisuudet hyvin suotuisalle kehitykselle ovatkin siis olemassa.

Arvoisa puhemies! Ei olisi kovin järkevää, jos joku osapuoli vaarantaisi tämän kehityksen. Kansakunnan etu on nyt asetettava monien omien etujen suojaamisen edelle.

Arvoisa puhemies! Pyydän, että puheenvuoroni ruotsinnos liitetään pöytäkirjaan.

Valtiovarainministeri Viinasen puhe on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Föreliggande budgetproposition är i många avseenden historisk. Det centrala innehållet och slutsumman slogs fast redan i april i samband med regeringsförhandlingarna. Nu har dessa be-

slut bringats i budgetpropositionsform i enlighet med det som överenskommits.

Konkreta, exakta mål för beredningen av budgetpropositionen för 1996 togs in redan i regeringsprogrammet. De centrala finanspolitiska åtgärderna i budgetpropositionen fastslogs i detalj i tilläggsprotokollet till regeringsprogrammet.

Riksdagsbehandlingen av regeringsprogrammet resulterade i att också riksdagen i ett mycket tidigt skede fick viktig information om innehållet i denna budgetproposition samt om de centrala finanspolitiska linjedragningarna för hela valperioden.

Dessutom har regeringen i samband med beredningen av budgetpropositionen fattat ett konkret beslut om de regeringsprogramsenliga inbesparingarna i statens utgifter för 1997—1999. Regeringen har också delgett riksdagen ett konvergensprogram för Finland.

De beslut som har fattats, av vilka budgetpropositionen för 1996 naturligtvis är det viktigaste, utgör grunden, fundamentet, för finanspolitiken under hela regeringsperioden. Alla centrala finanspolitiska beslut ingår i den budgetproposition som nu har avläts till riksdagen, givetvis under förutsättning att den utveckling som förutsagts och kan skönjas blir verklighet.

Åtgärderna i budgetpropositionen samt de inbesparingar som beslutats för 1997—1999 leder till inbesparingar om drygt 20 miljarder mark i statens utgifter. Nedskränkningarna i utgifterna skall i enlighet med regeringsprogrammet genomföras med tyngdpunkten förlagd till början av regeringsperioden. Av de strukturella nedskränkningarna på 20 miljarder mark förläggs över hälften, dvs. 10 miljarder mark, redan till nästa år, drygt 4 miljarder mark till 1997, 3,6 miljarder mark till 1998 och drygt 2,2 miljarder mark till regeringsperiodens sista år, 1999.

Dessutom bör man observera att statsskuldens andel av bruttonationalprodukten kommer att vändas i en nedgång 1997. Jag betonar emellertid redan i detta sammanhang att skuldsättningen också efter dessa beslut fortsätter att öka i mycket, för att inte säga outhärdligt, snabb takt.

Ännu vid årtusendeskiftet kommer vi, även om den ekonomiska utvecklingen blir gynnsam, att tvingas göra upp en underskottsbudget och finansiera underskottet med — ja vad annat än nya lån. Detta faktum bör inte glömmas bort i det rådande ruset av snabb tillväxt. Den ökande skulden och den höga arbetslösheten kastar en hotfull skugga t.o.m. över goda utvecklingssiffror. Mitt i all denna skuldsättning borde vi kan-

ske ta det gamla valspråket "Nu räcker det!" till vårt motto, eftersom skuldbördan kommer att bli tyngre för oss och våra barn än någon egentligen vågar säga högt.

I budgetmanglingen i augusti slutförde regeringen i själva verket det som hade överenskommits under vårens förhandlingar om regeringsprogrammet, dvs. den beslutade om de utgifts-nedskärningar som ännu inte var fastslagna för denna regeringsperiod.

Utgifterna i budgeten har alltså nu slagits fast ända till slutet av årtiondet. Detta innebär att Finland som enda EU-land har dragit upp klara riktlinjer för sin egen finanspolitik för fyra år framåt. Regeringens linjedragning har en mycket stor betydelse för bedömningen av förutsägbarheten i Finlands ekonomiska politik också internationellt. Jag tror att marknaderna kommer att beakta denna omständighet.

Det är skäl att allvarligt vädja till arbetsmarknadsparterna och att hoppas att de verkligen når en uppgörelse som stöder den gryende gynnsamma utvecklingen. Jag tror fortfarande att just en central uppgörelse vore den bästa lösningen för alla i det här läget. Då trots allt några stora frågor inte står i vägen för en uppgörelse, och regeringen har lagt ett eget — i synnerhet vad skatterna beträffar — mycket långtgående bud, påstår jag att det med hänsyn till det allmänna intresset vore klokast att nappa på anbudet.

Med regeringens linjedragning för fyra år framåt uppnås mycket som är värdefullt.

För det första bryts statens skuldsättning i relation till bruttonationalprodukten med de linjedragningar som gjorts, bara vi annars kan behärska oss i den ekonomiska politiken och den ekonomiska utvecklingen utomlands inte blir klart svagare än beräknat. Detta innebär att slutet på sparbetinget är i sikte. I Finland kan människorna faktiskt planera sin framtid under mycket bättre premisser än i de länder där de svåra besluten ännu inte har fattats. Hos oss börjar osäkerhetens tid förhoppningsvis vara till ända. Men allt kan för all del fördäras, t.ex. med obehärskade lönekrav.

För det andra skapar regeringens beslut just en sådan stabil och förutsägbar utveckling som företagen behöver och som penningmarknaderna inte bara i Finland utan också på annat håll uppskattar. Ett bra bevis för marknadernas förtroende är den klara nedgången i de långa räntorna under den nuvarande regeringens tid. Den intensifierade investeringsverksamheten och det allt större antalet sysselsatta talar om att företa-

gen har förtroende för den ekonomiska politiken. Denna trend vill jag under inga omständigheter se förspild.

En tredje värdefull omständighet som följer av att utvecklingen i fråga om statens utgifter slagits fast är att man nu inte behöver vara rädd för en skatteskärpning. Efter de beslut som fattats finns det grund för förväntningar om att den lindring av inkomstbeskattningen som skall börja nästa år kommer att fortsätta, dock förutsatt att inget stör den gynnsamma utvecklingen.

Det är skäl att klart konstatera att regeringens skattebud gäller endast ifall en tvåårig måttfull inkomstpolitisk uppgörelse kan nås. Om man tar till andra lösningar, blir slutresultatet ofördelaktigare också för skattebetalarna.

Den som föreställer sig att de smärtsamma nedskärningarna skall kunna lindras genom en ökning av budgetunderskottet tar fel, och det grundligt. Man får inte för ett ögonblick glömma att våra nuvarande förmåner ännu nästa år finansieras med cirka 40 000 miljoner mark lånade medel. Denna skuld betalar ingen annan åt oss. För betalningen står alltid, och kommer alltid att stå, bara finländarna själva.

De ovan nämnda tre omständigheterna — brytandet av statens skuldspiral, marknadernas förtroende och förhindrandet av en skatteskärpning — utgör förutsättningarna för en permanent förbättring av sysselsättningen.

Sysselsättningsutvecklingen avgör för sin del i vilken takt budgetunderskottet minskar och statens skuldsättningsgrad sjunker. Det finns en tumregel, enligt vilken en nedgång i arbetslöshetsgraden med en procentenhet minskar budgetunderskottet med två miljarder mark. Klart är att bara en minskning av arbetslösheten skapar utrymme för mer betydande skattesänkningar än tidigare. Före det är det onödigt att vänta eller hålla söndagstal över ämnet. Man bör minnas att Finland kommer att ha ett fortsatt budgetunderskott under många år framöver. Med andra ord konsumerar vi mer än vi förtjänar, och räkningen betalar vi själva. Ingen annan gör det för vår räkning.

Nu finns det yttre ramarna för ett hållbart ekonomiskt uppsving, med det finns å andra sidan ingen orsak att överdriva betydelsen av de fattade besluten, eftersom faktum är att utgifterna i nästa års budgetproposition är en femtedel för stora, om målet är en balanserad budget, vilket det borde vara. Men nu är riktningen klart den rätta. Äntligen har utgifts-nedskärningarna blivit tillräckligt långsiktiga. Man kan säga att

det först nu har skapats ramar för en hållbar ekonomisk tillväxt och en förbättring av sysselsättningen. Men det räcker inte, eftersom arbetslösheten stannar på en alldeles för hög nivå om inte arbetsmarknadens funktionsduglighet förbättras. I samband med budgetmanglingen tillsatte regeringen en arbetsgrupp som fick i uppdrag att utarbeta ett program över de åtgärder med vilka målet att halvera arbetslösheten under valperioden skall nås i enlighet med regeringsprogrammet. Detta arbete är nu föremål för stora förväntningar.

Regeringen godkände också i samband med uppgörandet av budgeten ett konvergensprogram som skall avges till EU. Detta program beskriver Finlands möjligheter att uppnå de konvergenskriterier som gäller den offentliga ekonomin samt pris-, ränte- och valutakursutvecklingen. Uppfyllandet av dessa kriterier är en förutsättning för att Finland skall kunna gå in i den ekonomiska och monetära unionens tredje fas, om man i sinom tid fattar det beslutet. Enligt konvergensprogrammet leder regeringens finanspolitik till att konvergenskriterierna för den offentliga ekonomin uppfylls under de närmaste åren.

Om den inhemska löne- och konstnadsutvecklingen blir måttlig, har Finland goda möjligheter att uppfylla också övriga konvergenskriterier. Vi vet att löneutvecklingen inte beror på regeringen. Arbetsmarknadsorganisationerna bär ett stort ansvar för löneutvecklingen. Det är ganska svårt att tro att man inte inser detta på bägge sidor om förhandlingsbordet. Finlands verksamhetsmiljö har förändrats väsentligt, och detta bör synas också i arbetsmarknadsuppgörelserna både nu och i framtiden.

Det grundläggande scenariot i konvergensprogrammet bör i enlighet med EU:s anvisningar betraktas som en neutral syn på den ekonomiska utvecklingen. I detta scenario avtar den ekonomiska tillväxten och arbetslöshetsgraden stannar vid 12,5 procent. För att arbetslösheten skall kunna halveras behövs alltså det arbetslöshetsprogram som håller på att utarbetas och i vilket en reform av arbetslivet intar en nyckelposition.

I konvergensprogrammet presenteras utöver detta scenario två alternativa utvecklingssår för samhällsekonomin fram till 1999. I alternativet med en snabb utveckling växer ekonomin med cirka 5 procent per år i medeltal fram till slutet av 1990-talet. I detta alternativ skulle regeringens mål att halvera arbetslösheten uppnås.

Som jag konstaterade tidigare har regeringen

tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att förbereda ett program som tar sikte på en halvering av arbetslösheten även i det fall att den ekonomiska tillväxten avtar.

Finlands konvergensprogram avviker från många andra länders motsvarande program så till vida att det är trovärdigt. Det innehåller redan beslutade och redan i huvudsak vidtagna ekonomisk-politiska åtgärder under de närmaste åren. Dessa åtgärder leder till den utveckling som utlovats och till att Emu-kriterierna uppfylls utan en enda förhoppning eller ett enda vagt löfte.

I vissa sammanhang har man påstått att det är ett självändamål för Finland att komma med i Emu-systemet. Jag vill än en gång bestrida påståenden.

Redan när regeringsprogrammet utarbetades var målsättningen klar: att reparera skadorna av depressionen och att sträva efter en stabil ekonomisk tillväxt oberoende av hurudan Finlands relation till Europeiska unionen blir.

Om vi som en biprodukt av detta ekonomiska program uppfyller kriterierna för EU:s monetära union, är allt gott och väl. Jag vill framhäva att vi av nödvång och framför allt på grund av den till bristningsgränsen ökade statsskulden måste ändra kursen för vår ekonomi; det är fråga om ett klart nationellt intresse.

Om kursändringen sker på samma sätt som Emu-kriterierna förutsätter av EU:s medlemsländer, är det bra. Att eftersträva en sund ekonomi kan inte vara oförenligt med någons intressen — tvärtom.

I detta sammanhang är det också skäl att konstatera att den ekonomiska tillväxten, som vändes i en uppgång redan under föregående valperiod, har ökat sysselsättningen på samma sätt som under tidigare årtionden.

När tillväxten sprider sig till hemmamarknadssektorn kan dess sysselsättande effekt t.o.m. öka. En bättre fungerande arbetsmarknad är emellertid den i särklass viktigaste förutsättningen för att den ekonomiska tillväxten skall förmå skapa tillräckligt med nya arbetsplatser.

Reformerna inom arbetslivssektorn har varit verkligt anspråkslösa under detta årtionde och svarar inte mot de krav som förändringarna i verksamhetsmiljön ställer. Vi lever inte längre i en värld där vi klarar oss med gamla förstelnade arbetslivsstrukturer. Nu behövs fördomsfria lösningar som betjänar sysselsättningen.

En oförminskad ekonomisk tillväxt om 3—4 procent i medeltal i flera års tid är ett krävande mål. I fortsättningen krävs därför framför allt

måttliga lönekrav med också återhållsamhet i fråga om prissättningen av träråvara.

Det är skäl att rikta en allvarlig förhoppning till arbetsmarknadsparterna om att de måtte återvända till förhandlingsbordet med syftet att nå en långvarig, måttfull uppgörelse. Detta betjänar bäst inte bara löntagarna eller arbetsgivarna utan hela Finlands folk.

I annat fall kan vi glömma förhoppningarna om permanent lägre räntor och ett verkligt investeringsuppsving. Utan nya investeringar stannar den ekonomiska tillväxten obönhörligen upp förr eller senare, och därigenom faller det skuggor över utsikterna för vår ekonomiska återhämtning.

En snabb och hållbar ekonomisk tillväxt förutsätter dessutom att den kraftiga exporttillväxten fortsätter. I annat fall blir underskottet i bytesbalansen och den utländska skuldsättningen på nytt en broms för den inhemska efterfrågan.

Exportutsikterna försämrats likväl snabbt, om industrin inte mer än för närvarande satsar i investeringar som ökar produktionskapaciteten. Nu finns det förutsättningar för dessa investeringar, både med tanke på finansieringen och efterfrågeutsikterna.

Lika nödvändigt är det att genom en långsamare skuldsättning skapa manöverutrymme inom statsekonomin för de åtgärder som är oundvikliga för att den s.k. skattekillen skall kunna minskas. Det är skäl att framhäva att den extra skattesänkning för 1997 som lades på det inkomstpolitiska förhandlingsbordet utgjorde en del av ett tvåårigt avtal. Om den planerade uppgörelsen inte kan nås, gäller inte heller skattesänkningen längre.

För att en tillräckligt gynnsam sysselsättningsutveckling skall kunna åstadkommas krävs det att de höga arbetskraftsskatterna, som utgör en hinder för sysselsättning och nyanställningar, kan sänkas.

Eftersom det inte är så väldigt lätt att hitta ersättande skatteintäkter i tillräckligt stor omfattning, blir det lätt så att man letar efter manöverutrymme hos statens allmänna finansieringsläge.

Jag vill dock betona att statsekonomin inte heller under de närmaste åren ger utrymme för några stora skattesänkningar. Om och när det blir nödvändigt att minska skattekillen måste man samtidigt, hur bittert det än är, erkänna det faktum att man måste beskära de förmåner som finansieras med s.k. arbetskraftsskatter.

De skattelösningar som ingår i budgetpropositionen höjer inte skattegraden 1996. De i budgetpropositionen ingående åtgärderna för lindring av beskattningen av förvärvsinkomster ökar hushållens disponibla inkomster med cirka 2,5 miljarder mark på årsnivå. Denna summa ökas ytterligare av att låneskatten slopas.

Beskattningen lindras dessutom av att en inflationsjustering om 2 procent görs i inkomstskatteskalen.

Separat är det meningen att teleskatten skall slopas, medan beskattningsförfarandet skall utvecklas så, att räntefaktorn tas i bruk överlag.

I fråga om den totala skattegraden måste man konstatera att skattegraden kommer att stiga något. Detta beror dock på tidtabellen för skatteåterbäringarna och på att mervärdesskattesystemet tas i bruk under en övergångsperiod.

I budgetpropositionen stiger slutsumman för statens utgifter till 193 miljarder mark och slutsumman för inkomsterna till cirka 154 miljarder mark. Nettouplåningen stannar vid knappt 39 miljarder mark, medan motsvarande siffror för i år är cirka 60 miljarder mark och för fjolåret t.o.m. närmare 70 miljarder mark.

Det bör noteras att statens totalskuld ändå obönhörligen kommer att överskrida 400-miljardersstrecket i slutet av 1996.

I verkligheten är utvecklingen mellan åren 1995 och 1996 inte fullt så gynnsam, eftersom 1995 belastas av vissa tillfälliga faktorer, t.ex. två skatteåterbäringar och exceptionella engångsutgifter som beror på EU-medlemskapet.

Som jag konstaterade i början innehåller budgetpropositionen inga egentliga nyheter. Den största enskilda reformen gäller kommunernas statsandelssystem. Det är meningen att bärkraftsklassificeringen skall frångås som grund för bestämmande av statsandelarna. Samtidigt slopas också kommunernas finansieringsandelar i folkpensionernas tilläggsdelar medan kommunernas statsandelar skärs ned i motsvarande mån.

Avsikten är att de sysselsättningspolitiska åtgärderna skall bibehållas på sin nuvarande höga nivå, varvid de omfattar cirka 125 000 personer. Den arbetslöshetssänkande effekten av dessa åtgärder är sammanlagt cirka 5 procent.

De statsekonomiska sparåtgärderna följer tilläggsprotokollet till regeringsprogrammet, som jag konstaterade redan tidigare. Tagna enligt utgiftsslag minskas kommunernas statsandelar med cirka 3,3 miljarder mark netto, kanske litet mera också.

Överföringarna till hushållen minskas lika mycket så, att de största inbesparingarna görs i utkomstskyddet för arbetslösa, barnbidragen, olika förmåner som betalas av Folkpensionsanstalten samt studiestödet.

Nedskärningarna i näringsunderstöden är cirka 2,4 miljarder mark; de största nedskärningarna görs i understöd som handels- och industriministeriet betalar samt i jordbruksstödet.

De ovan beskrivna utgiftsnedskärningarna genomförs bl.a. genom att fullmakterna minskas så, att de fram till 1999 har en uppskattad spareffekt på ytterligare 4,5 miljarder mark.

I samband med budgetpropositionen avlåter regeringen dessutom en andra tilläggsbudget till riksdagen. Denna tilläggsbudget rättar till och preciserar årets budget så, att den motsvarar de nyaste fakta och avgörandena i anslutning till EU-medlemskapet.

I tilläggsbudgeten görs nedskärningar både i inkomsterna och utgifterna. Nettoupplåningen ökar något, men ökningen kan karaktäriseras som en teknisk korrigering mellan åren 1995 och 1996 till följd av försenade betalningar.

Budgetpropositionen för 1996 har mycket noggrant uppgjorts i enlighet med regeringsprogrammet och dess tilläggsprotokoll. Med de beslut som fattats fås statens skuldsättning äntligen under kontroll. Detta är för sin del ett absolut krav för att huvudmålet för regeringens ekonomiska politik, dvs. en halvering av arbetslösheten, skall kunna nås.

En kraftig uppbromsning av skuldsättningen är av central betydelse också ur sysselsättningsvinkel, eftersom man bara på det sättet kan säkerställa en tillräckligt snabb, långvarig och balanserad ekonomisk tillväxt, vilket i sin tur är en ofrånkomlig förutsättning för en gynnsam sysselsättningsutveckling.

Trots att smärtsamma utgiftsnedskärningar måste göras, kan välfärdssamhällets basservice också i fortsättningen tryggas i hela landet. Detta

är ett lugnande budskap till hushållen och dem som har det svårt.

Jag konstaterar dessutom att det, om den fortsatta ekonomiska utvecklingen är åtminstone nöjaktig, inte längre behövs några betydande nedskärningar i statsutgifterna utöver de beslut som redan har fattats, men jag betonar detta endast med det ovan nämnda förbehållet.

Nyckeln till en lösning på tillväxtfrågan och samtidigt arbetslöshetsproblemet ligger således långt i våra egna händer, eftersom problemet inte är exporten utan den inhemska efterfrågan. Alla möjligheter till en mycket gynnsam utveckling föreligger alltså.

Det vore således inte så värst klokt av någon part att äventyra denna utveckling. Nationens intresse måste nu gå före skyddandet av de egna intressena.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys vuoden 1995 toiseksi lisätalousarvioksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 71/1995 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan. Asian käsittely keskeytetään.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 14.47.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

